

บทสรุป

บทบาทและคุณค่าของสถาบันศาสนาที่มีต่อชุมชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำและเป็นผู้ประสานอย่างสำคัญนั้น ปัจจุบันมีปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การปรับเปลี่ยนทิศทางของสังคม โดยผลกระทบจากการสื่อสารวิทยุการและวัฒนธรรมจากตะวันตก เป็นผลให้ระบบทุนนิยม เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับสังคมไทยมากขึ้น โดยตลอด สิ่งเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้รัฐ เข้ามามีบทบาท เกี่ยวข้องกับชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้โดยนําระบบและระเบียบแบบใหม่ เข้ามาจัดการปกครองชุมชนและสังคม ซึ่งหลายอย่างก็ไม่ใช่เพื่อการประพฤติและปฏิบัติ ตามหลักศาสนธรรม ความคิดในด้านการพัฒนาตามหลักเศรษฐศาสตร์แผนใหม่บางด้าน มีส่วนเอื้อให้ระบบทุนนิยมแพร่กระจายไปยังชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการทำลายวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เคยเรียบง่าย ตลอดจนหยุดยั้งความคิดและความต้องการ ในอันที่บัง เจกนฤมลควรมุ่งไปสู่จุดสูงสุดของชีวิตอันไกลโพ้น ซึ่งก็ส่งผลถึงการที่จะ แบ่งประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ความคิดดังกล่าว เกิดขึ้นทั้งในหมู่พระสงฆ์ ตลอดจนฆราวาสมากขึ้นทุกที

ในส่วนของรัฐนั้น ล้วนแต่มองและตั้งความหวังส่วนหนึ่งไปยังสถาบันศาสนาและพระสงฆ์ ว่าจะเป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญ ในการชักนำหรือประสานการพัฒนาชุมชน โดยที่ขาดจิตสำนึกไปว่า ปัจจุบัน คณะสงฆ์ ท่านมีความพร้อมในสิ่งเหล่านี้มากนักน้อยเพียงใด รัฐหรือมหาเถรสมาคม เคยวางแผนที่จะ เตรียมพระหรือสามเณรไว้สำหรับการคณะสงฆ์ในระยะยาวหรือไม่ ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้ว นับแต่รัฐได้ เข้ามารับบทบาทในการนำชุมชนและสังคม ภายใต้องค์กร ล่าง ๆ ในระบบราชการ รัฐได้ละ เลยที่จะให้ความสำคัญกับสถาบันศาสนาตลอดจนพระสงฆ์ เพราะการปฏิบัติหรือนโยบายที่มีต่อการคณะสงฆ์นั้น รัฐและมหาเถรสมาคมล้วนแต่ปิดกั้นความจริง และความงอกงามในการพัฒนาความคิด ความอ่าน ต่อการพระศาสนา สภาพของการคณะสงฆ์จึงหยุดอยู่กับที่ และลดบทบาทลง เหลือเพียงแต่ เป็นผู้นำทางด้านพิธีกรรมเท่านั้น นโยบายที่ปล่อยให้การคณะสงฆ์ดำเนินไปตามยถากรรมเช่นนี้ ยิ่งปล่อยให้สูญเสียศักยภาพอื่น ๆ หมดไป แท้ที่จริงแล้วทุกวันนี้สถาบันสงฆ์ยังมีส่วนที่เอื้ออาทรประชาชนผู้ยากไร้ ตลอดจนเยาวชนที่ไม่มีความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก การที่ขาดความสนับสนุนในทางที่ถูกที่ควร การบวชเรียนจึง เป็นเพียงทางผ่าน เพื่อที่จะได้เป็นเครื่อง เลื่อนฐานะทางสังคมของเยาวชนหรือประชาชนผู้ยากไร้ ดังนั้นเมื่อพระหรือสามเณร เหล่านี้พบความสำเร็จขั้นหนึ่งจะโดยการศึกษาหรือโดยการสร้างฐานะทาง เศรษฐกิจ ก็จะสึกลาลาเพศออกไปใช้ชีวิตราวาส พระที่เหลืออยู่ในสมณเพศส่วนใหญ่ จึงเป็นพระที่ด้อยคุณภาพ เป็นพระชรา มิเช่นนั้นก็เป็นผู้ที่ไปไหนไม่ได้ พระที่มีศักยภาพสูงในด้านต่าง ๆ มีเพียงจำนวนน้อย ไม่สามารถต้านทานกระแสของการ เปลี่ยนแปลงในสังคมยุคนี้ได้ จึงต้องจำกัดขอบเขตปฏิบัติ ภารกิจห้ามควรแก่สมณรูป เท่าที่จะทำได้ ไม่สามารถที่จะไปปรับปรุงหรือแก้ไขระบบ โครงสร้างโดยส่วนรวม ความหวังที่จะมีบุคคลที่มีคุณภาพ ในการสืบพระศาสนาก็ลดน้อยถอยไป ระยะยาวการคณะสงฆ์ไทยก็จะมี

สภาพไม่แตกต่างกันไปจากพระในสายมหายาน ที่มีหน้าที่เฉพาะทำพิธีกรรมเท่านั้น ถึงเวลานั้นก็หมายความว่า บทบาทความเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งสุดท้ายที่เหลืออยู่และมีคุณค่ามิใช่น้อยคงหมดไป สถาบันสงฆ์ก็จะหมดสิ้นซึ่งบทบาททั้งปวง การดำรงสมณเพศจึงเป็นไปในรูปแบบของอาชีพแะหนึ่ง ทำหน้าที่รับจ้างทางด้านพิธีกรรม ในขณะที่ตัวภิกษุชาวาสผู้ที่แท้จริงจะหาแนวทางปฏิบัติทางด้านชีวิตและจิตใจ ก็ต้องแสวงหาเอาเอง ซึ่งก็ยังมีว่าเป็นโรคจิตที่หลักพุทธธรรมนั้นค่อนข้างมั่นคงและเป็นนิคมแน่น อีกทั้งยังมีคำสอนที่เด่น ๆ และเป็นหลักในการสืบค้นอ้างอิงจากพระเถระหลายรูป เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านเจ้าคุณพระราชวรานี ผู้รจนารื่อง "พุทธธรรม" เป็นต้น ในขณะที่ตัวภิกษุก็มักมีพฤติกรรมปฏิบัติที่เกิดขึ้นมากมาย ศาสนิกชนผู้ไม่ในพุทธธรรม จะต้องเรียนรู้และใช้วิจารณญาณด้วยตนเอง ก่อนที่จะตกเป็น เครื่องมือโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของกระบวนการเหล่านี้ ซึ่งฉลาดและเฉลียวเอาสภาวะของความเสื่อมโทรมในด้านต่าง ๆ ของสังคม มาสร้างเป็นจุดเด่นในการที่จะขยายกระบวนการ ตลอดจนแสวงหาผลประโยชน์มิใช่น้อย

สถาบันศาสนาปัจจุบันกล่าวได้ว่าถูกทำลายด้วยอิทธิพลต่าง ๆ อาทิ ระบบทุนนิยม ที่มุ่งเน้นคุณภาพทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ, การครองชีวิตในแง่ของศีลธรรมขั้นพื้นฐาน หรือศีลธรรมเพื่อความดีงามของชีวิตและสังคม ได้ถูกละเลยไป แม้หลักการเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะก็เช่นกัน ทั้งหมดนี้กลายเป็นวงจรอุบาทว์ ที่เข้ามาทำลายโครงสร้างและพื้นฐานสังคมของชาวพุทธในอดีต ซึ่งหาขณะภัยเหล่านี้จักแก้ไขได้ ก็โดยต้องอาศัยหลักวิธีการแก้ปัญหาแบบพุทธ (ในฐานะพุทธศาสนิกชน) เท่านั้น ซึ่งเน้นทางด้านการศึกษา เหตุแห่งมีปัจจัยอย่างหนึ่ง อันเป็นการแก้ปัญหาของมนุษย์ด้วยมนุษย์เอง